

י"ל ט"י ביהמ"ד למנידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 460

מסכת נדרים פ"ו-נזיר ב'

בס"ד, ט' אדר ב' תשס"ה

- ◆ נטילת אתרוג התלוי בסוכה כדי לקיים מצות נטילת ארבעה מינים
- ◆ איחור קיום המצווה כדי לעשותה בהידור
- ◆ מדוע מקדשים את הלכנה במוצאי שבת?
- ◆ כתיבת ספר תורה בעצמו או על ידי סופר

השבוע בגליון

◆ מצווה נאה, מדאורייתא או מדברנא

- ◆ אדם שנשבע לשקר שהוא פלני
- ◆ ישבע, ישקר, וישאל על שבועתו?
- ◆ לבטל את הנדר אצל חכם שאסור לו ליהנות ממנו
- ◆ היהודי שבאמצע החודש הפר נדר של סוף החודש
- ◆ יש לקרוא בכל ספרי התורה שבבית הכנסת

מסכת נזיר

בשבת קודש פרשת צו לומדי הדף היומי מתחילים בלימוד מסכת נזיר, שדינה מפורטים בפרשת נשא שבחומש במדבר.

הנזירות היא קבלה בתוקף של נדר שבאמצעותה הנזיר מקבל על עצמו להיות קדוש ופרוש והוא אסור בשלשה דברים: גילוח שער ראשו; הטמאות למתים; שתיית יין וכל היוצא מן הגפן. בתום ימי הנזירות עליו לגלח את שער ראשו ולהביא שלשה קרבנות. נזיר שנטמא ממת צריך להביא קרבנות אחרים ולהתחיל למנות מחדש את ימי נזירותו.

מעצם אופיה מסכת נזיר שייכת לסדר קדשים, והגמרא אף תמהה בראש המסכת מדוע מסכת נזיר מוקמה בסדר נשים. הגמרא מבהירה כי היא מוקמה בסדר נשים אגב מסכת סוטה, כי "כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין". בתחילת מסכת סוטה נאמרו דברים אחרים, שמסכת נזיר מוקמה בסדר נשים אגב מסכת נדרים, כי הנזירות היא כקבלת נדר ושבועה, ובעלי התוספות במסכתנו ("ד"ה מאי") כבר עומדים על סתירת הדברים ומיישבים אותם.

* * *

שני הפרקים הראשונים של מסכתנו עוסקים בעיקר בדיני קבלת נזירות. הפרק הראשון פותח בניסוחים שונים, הזכורים לנו מפתחת מסכת נדרים, שבאמצעותם אפשר לקבל נזירות. בפרק זה גם יתבאר דינו של "נזיר עולם" - נזיר לכל ימי חייו - ו"נזיר שמשון" - נזיר הרשאי להטמא למת. גם הפרק השני עוסק בלשונות קבלת נזירות ובקבלת נזירות חלקית, וכן בדינו של אדם שקיבל על עצמו שתי תקופות נזירות הגולשות זו לתוך זו.

הפרק השלישי מתמקד בזמנה של תגלחת הנזיר בתום הנזירות ובדינים נוספים. הפרק הרביעי דן, בין היתר, באשה החפצה לקבל על עצמה נזירות ובעלה מבקש להפר את נדרה. בפרק החמישי ישנה התייחסות נרחבת לקבלת נזירות ולהשאלות אצל חכם על קבלת הנזירות.

בפרק השישי נלמד על דיני הנזיר, אופני זהירותו מן הטמאה, מגילוח שערו ומשתיית יין; דיני תגלחתו וקרבנותיו. בפרק זה קיימת סוגייה נרחבת על "טעם כעיקר" וכן על דיני הקפת הראש.

דבר העורך

קיימו וקבלו

בימי הפורים שבו בני ישראל וקיבלו על עצמם את התורה מרצון. ראוייה עת זו להתבונן בחיים הנפלאים להם זכינו.

היה זה בדיקת לפני שישים ואחת שנים, בחודש אדר ב' תש"ז.

בארץ ישראל שלטו הבריטים על אנשים שאותם לא הסכימו להציל מידי הנאצים ימ"ש. המחתרות זינבו בבריטים. הערבים הגבירו את איומיהם. משנכנס אדר מרבין בשמחה, וגם באותו חודש חתן וכלה, אודים מוצלים מאש, הקימו את ביתם. קרוביהם הרבים לא השתתפו בחתונתם, הם נעלמו בעשן, ורבים חפצו לשמח את בני הזוג, ולאחר החתונה התכוננו לימי שבע הברכות, לחוגם בשמחה ובהדר, בהשתתפות חכמי ירושלים אשר נאותו להשפיע שמחה על בית הנבנה מתוך החורבות.

פעולת נקם של האצ"ל קטעה את ההכנות ואת ההתארגנויות. הבריטים הטילו עוצר על שכונות ירושלים. משקיעת החמה אין יוצא ואין בא, והם הקפידו על כך שמי שיצא - לעולם לא בא, ומי שבא - לעולם לא יצא. משקיעת החמה דממו הרחובות.

שבת שבע ברכות. בליל שבת קודש, בביתו של הגאון רבי חיים קרייזוורט זצ"ל, בשכונת אחווה, הסבו החתן והכלה עמו ועם זוגתו לסעודת השבת. חלף שבת אדרית מרובת משתתפים, ישבו הארבעה מסוגרים בבית.

◀

לעילוי נשמת

הר"ד **משה נתן פריי** ז"ל

ב"ר יוסף שאול הלוי ז"ל

ליום השלושים לפטירתו נלב"ע י"ד באדר א' תשס"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ד **יצחק מרדכי דייטש** ז"ל

ב"ר יוסף ז"ל

נלב"ע י"ב באדר ב' תשל"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ד **שלום ז'יטניצקי (בודה)** ז"ל ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע פורים, י"ד באדר תשמ"ג **תנצב"ה**

הונצח ע"י ידידינו בני המשפחה שיחיו

נ' ה'

נשמת אדם

הפרק השביעי עוסק בדיני טומאה וטהרה של נזיר, כהן, וכהן גדול. בפרק זה ישנן סוגיות יסודיות בדיני טומאת מת ובפרט בדיני אהל המת. הלכות טומאת המת חמורות הן, וכידוע הן נוהגות גם בזמן הזה, כי אף על פי שכולנו טמאי-מת, בהעדר אפשרות לטהר מן הטומאה, לכהנים אסור להטמא שוב.

הפרקים השמיני והתשיעי מתמקדים בנזירות שחלה מספק; בנזירותם של גוי ושל עבד; בנזיר שקיים ספק אם נטמא. מסכתנו נחתמת בנידון האם שמואל הנביא היה נזיר.

דף פט/ב - צ/א ושרקיה טינא

אדם שנשבע לשקר שהוא פולני

היה זה לפני שבעים ושלוש שנים, בשלהי שנת תרצ"ד. ימים אחדים לפני ראש השנה ישב בביתו הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, בקלצק, בה כיהן כראש ישיבה וניסה לטכס עצה לסייע לבחור ישיבה. הלה חפץ ללמוד באחת הישיבות בפולין, אך מפני שלא היה יליד פולין לא הורשה להגר אליה מארץ מולדתו. לפיכך הבריא את הגבול עם דרכון מזוייף בו נכתב כי הוא יליד ברנוביץ שבפולין. כאשר ביקש לצאת את גבולות פולין נתפס על ידי השלטונות אשר דרשו ממנו תעודת לידה... זו לא היתה ברשותו והשלטונות העמידו בפניו אפשרות אחרת: השבע שכל מה שתאמר הוא אמת ואז תצהיר כי אתה יליד פולין.

אם יעשה כן, הרי יעבור על שבועתו!

ישבע, ישקר, וישאל על שבועתו: הועלתה עצה כי הלה ישבע, אחר כך יעבור על שבועתו ויצהיר כי הוא אזרח פולין, ומיד אחר כך ילך לחכם וישאל על שבועתו ונמצא עוקרה מלמפרע. רבי אהרן שלל עצה זו תוך שהפך בדברים ונימק את הכרעתו (שו"ת "משנת רבי אהרן" סימן ל'), כדלהלן.

לבטל את הנדר אצל חכם שאסור לו ליהנות ממנו: הרמב"ם (הלכות נדרים פרק ז' הלכה ט') פוסק כי מי שאסר על עצמו ליהנות מבני עיר מסויימת אינו רשאי לבוא לפני אחד מחכמי העיר שיתיר לו את נדרו, מפני שעצם הזדקקותו לחכם מבני העיר היא עבירה על הנדר. לכאורה, מדוע אסור הדבר? הן בו ברגע שהוא מזדקק לחכם בכך שהחכם מתיר לו את הנדר, הרי הנדר מותר למפרע ונמצא שלא עבר על איסור? ברם, אין לנו אלא את מה שלפנינו באותה שעה, וכל עוד הנדר בתוקף אין הוא רשאי לעבור עליו, אף על פי שאחר כך יתברר שהנדר לא היה תקף. מעתה, על אחת כמה וכמה שאדם אינו רשאי להשבע לשקר מתוך כוונה להשאל בעתיד על השבועה ולבטלה.

הרמב"ם, אוסר, איפוא, לעבור על נדר אפילו אם העבירה על הנדר נעשית ברגע הפקעתו! שהרי אם לבסוף החכם לא יתיר את נדרו - לא נהנה הימנו, ואם יתיר לו את נדרו - יוברר כי לא היה אסור לו ליהנות הימנו. קל וחומר בן בנו של קל וחומר שלדעת הרמב"ם הנודר אינו רשאי לעבור על נדרו בהסתמך על כך **שעוד מעט** יותר נדרו.

אולם, שיטתו אינה מוסכמת ללא עוררין. בלימוד סוגייתנו מתברר כי הראשונים נחלקו בדבר. גמרתנו מספרת על אדם שחפץ להרבות בלימוד תורה וחשש שאם ינשא לפני שירבה בלימוד תורה, הנישואין יפריעוהו ללמוד ולפיכך נדר שיאסר בכל הנאות העולם אם ישא אשה לפני "שילמוד כל התלמוד" (מאירי), אך הדבר לא עלה בידו. הגמרא מספרת כי רב אחא השיאו אשה ומיד **"שרקיה טינא"** - טחו בטיט - והביאו לפני רב חסדא שיתיר את נדרו, כי כל עוד לא התחתן - נדרו לא חל, ואין אפשרות להתיר נדר שעדיין לא חל.

מדוע רב אחא טחו בטיט? הראשונים נחלקו בפירוש הגמרא. הר"ן מפרש שטח את בגדיו כדי שיכירו בו שהוא זקוק להתיר את נדרו לאלתר, כדי לכבס את בגדיו ועליו ליהנות מן הבריות. ואילו הרא"ש והמאירי מפרשים כי רב אחא טח את **גופו** בטיט חלף בגדיו, כי אסור היה לו ללבשם מפאת הנדר עד אשר יתר נדרו, שהרי נדר שלא יהנה מכל הנאות העולם הזה!

הר"ן אשר לא פירש כך, סבר, איפוא, כי החתן רשאי היה ללבוש את בגדיו ולא חוייב להסירם, מפני שידע כי נדרו יופר עוד מעט קט למפרע. ואילו הרא"ש והמאירי סוברים כדעת הרמב"ם, כי כל עוד הנדר בתוקף, אין הנודר רשאי לנהוג בו היתר, אפילו יודע שהנדר יותר.

הדבר שנוי, איפוא, במחלוקת ראשונים, ולפיכך אין להתיר לעשות כן [עיי"ש שהוכיח מדברי הגר"א בביאורו ל"שולחן ערוך" שהדבר שנוי במחלוקת ראשונים זו. אולם בבית מדרשו העירו כי הר"ן מפרש שאסר על עצמו ה**נאות הבריות**, ולא ה**נאות העולם**! מעתה אין כל הוכחה מפירושו של הר"ן, שהרי לשיטתו אין כל עילה לכך שיפשיט את בגדיו שכן לא נדר שלא יהנה מן העולם הזה. עיי"ש עוד מה שהוכיח מדברי הראב"ד שבאופן זה אין אפשרות להתיר כלל את שבועתו לאחר שעבר עליה].

לפתע נשמעו דפיקות בדלת. דפיקות בשעת עוצר אינן דבר של מה בכך. זוג ישישים עמדו על המפתח. הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ורעייתו הרבנית ע"ה. הם חמקו דרך חצרות, הרכינו את גוום הכפוף ממילא כדי להסתתר מעיניהם הבולשות של החיילים הבריטים, קיפצו ככל שיכלו ו... הגיעו לשמח חתן וכלה. רבינו! פנה בעל הבית אל האורח הדגול, האם לא היתה המשימה קשה עבורכם, בגילכם? רבי איסר זלמן הגיב על אתר: לא קל היה, אפילו קשה ביותר, אך שבעתיים קשה היה עבורנו לסעוד את סעודת השבת בשכונת מחנה יהודה מתוך ידיעה כי בשכונת אחווה סועדים חתן וכלה בשבת שבע ברכות בלא אורחים. קמנו ובאנו. מזל טוב.

זהו עוד ביטוי, אחד מיני רבים, לכך שתורתנו הקדושה משפיעה על כל מהלך חייו של האדם, אין היא ידע או רכישת חכמה, אלא כל מתווה חייו של האדם משתנה ומכוון לפי דרכה של תורה והרי כבר אמר שלמה "דרכיה דרכי נעם".

מעשה מעניין נוסף שמענו על הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל. **בכהנו** כראש ישיבת קול תורה היה רבי שלמה זלמן זצ"ל יושב בחדרו ובחורי הישיבה נכנסים ויוצאים, אם כדי לברר סוגייה, הלכה, ואף להתיעץ בעניינים שונים.

באחד הימים נכנס עסקן לחדרו של ראש הישיבה והתייעץ עמו בעניין סבוך. יצא העסקן מן החדר ורבי שלמה זלמן קיבל במאור פנים מיוחד את פני הבחור שבא אחריו. הבחור הופתע מקבלת הפנים החמימה במיוחד, ובלבו חשב כי העסקן בישר בשורה חשובה וטובה לרבי שלמה זלמן ושמועה טובה תדשן עצם. כדי לאשש את השערותו, מיד עם צאתו הזדרז הבחור והדביק את צעדי העסקן ושאל: "האמנם בישרת לרב בשורה כה משמחת?".

העסקן נראה המום, חכך את ידיו בתמהון ונראה טרוד עד מאד. "שמחה? בשורה? הן שחתי בפניו על אסון קשה, טרגדיה. צרה נוראה שהושתה על בית בישראל. כששטחתי את הדברים בפני ראש הישיבה הוא נאנח ואמר לי: 'קואב לוי!!! קואב לוי!!! הרבה זמן לא כאב לי כך!!!!'".

התברר כי רב ומר היה כאבו של רבי שלמה זלמן, אך בשום אופן הוא לא העלה על דעתו כי הבחור שעומד להכנס לחדרו צריך לחוש בצער או בדאגה! לפיכך התגבר בכל עוז על רגשותיו, עטה על פניו ארשת שמחה וקיבל את הבחור בטוב לבבו!

"קיימו וקבלו היהודים". **להצטרפות** ללימוד בתורת החיים, הנך מוזמן לפנות למוקד הארצי של מאורות הדף היומי, לביור על שיעור באיזור מגורייך או להקמת שיעור חדש.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

דף צ/א אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר כלום אא"כ חל נדר

היהודי שבאמצע החודש הפר נדר של סוף החודש

מעשה שהיה כך היה.

לפני למעלה ממאתים וחמישים שנים נהג יהודי אחד להתענות מידי ערב ראש חודש, ועקב כך היה הדבר עבורו לנדר, כתקנת חכמים שמנהג של מצווה שנהגו בו פעמים אחדות אין לסור ממנו בלא התרת נדריים. חודש אחד תקפתו מחלה והוא ידע כי בהגיע ערב ראש חודש לא יוכל להתענות ולפיכך בבוא אחד החכמים אל ביתו כדי לבקרו ביקש ממנו שיתיר לו את נדרו. החכם נענה לבקשתו - ותהום העיר.

אין להפר נדר לפני שיחול: מיד כשהתפרסם דבר המעשה, היו שטענו כי מעשהו של התלמיד חכם מפר הנדר סותר לאמור בסוגייתנו. שהנה, בגמרתנו מפורש שאין אפשרות להתיר נדר לפני שיחול! לפיכך אין אפשרות להתיר נדר זה אלא בערב ראש חודש - לאחר שכבר חל.

אין לפנינו מאות נדריים, אלא נדר אחד: ובכן, עוד בטרם נברר הלכה זו וגדריה, יש לדעת כי היא אינה נוגעת כלל ועיקר למקרה דנן ואין ממש בטענה זו. הגע עצמך, אם מתענה זה היה מבקש לבטל את נדרו מלכתחילה מפני שהוא מתחרט עליו, כלום היה עליו לערוך מאות התרות נדריים - כמניין ערבי ראשי החדשים שהוא אמור לחיות?... כלומר, נדרו להתענות בערבי ראשי חדשים הוא נדר אחד הכולל את כל ערבי ראשי החדשים שיהיו בימי חייו, ואין כאן נדר לכל ערב ראש חודש. מעתה, לו אמנם היה נודר את נדרו ומבקש להפירו עוד בטרם צם פעם אחת, היה מקום לטעון שאין להפר נדר לפני שחל, אך יהודי זה הרי כבר צם פעמים אחדות בערב ראש חודש, נדרו כבר חל, והוא רשאי להפירו בכל עת שיחפוץ, לאו דווקא בערב ראש חודש.

רבי יהודה עייאש, מגדולי רבני אלג'יר שבמרוקו, בימים ההם, אשר המקרה הופנה אליו (שו"ת בית יהודה חלק ב' סימן צ"ז), טען כי גם לו היינו דנים כל ערב ראש חודש כנדר נפרד, עדיין לא היה צורך להמתין עד ערב ראש חודש כדי להתירו, כדלהלן.

על אודות ההלכה המבוארת בגמרתנו, והנדרשת מן הפסוק, כי אין להפר נדר שעוד לא הגיע הזמן לקיימו, נחלקו ראשונים. יש הסוברים כי דין זה תקף בכל נדר מכל סוג שהוא, ויש הסוברים כי רק נדר שחלותו מותנית בקיומו של **מאורע** מסויים אי אפשר להפר עד שיחול בפועל, אך אפשר להפר נדר התלוי בזמן, וכגון: הנודר "בית זה אסור עלי מראש חודש ניסן" אפשר להפר לו את הנדר עוד לפני ראש חודש ניסן, אך הנודר "בית זה אסור עלי אם יארע כך וכך", אי אפשר להפר את נדרו עד שיארע כך וכך (ראה ר"ן תחילת דף צ/ב; שו"ת הר"ן סימן נ"א; רמב"ם הלכות שבועות פרק ו' הלכה י"ד; ראב"ד שם; רשב"א - הובאו בשו"ת הרשב"ץ חלק א' סימן קנ"ה).

מהו טעמם של הראשונים המחלקים בין שני סוגי הנדריים? מדברי ה"נודע ביהודה" (שו"ת, תניינא אהע"ז סימן נ"ד) עולה כי כה טעמם: ברור לכל כי כבר **היום** אסור לנוודר לאכול מחר את המאכל שאותו אסר על עצמו, וכבר היום אסור לו להכנס מחר לבית שממנו הדיר עצמו, אף על פי כן קבעה התורה שאין להפר נדר זה אם הוא מותנה בקיומו של אירוע מסויים, מפני שיתכן שהאסור לא ימומש לעולם, אם המאורע לא יתקיים. שונה הוא נדר התלוי בזמן בלבד, אפשר להתייחס אליו כמי שחל כבר עכשיו ליום פלוני, שהרי זמן זה בא יבוא בלא כל ספק.

להלכה פוסק ה"שולחן ערוך" (יו"ד סימן רכ"ח סעיף י"ז): "אין מתירין הנדר עד שיחול. הא כיצד? הרי שנשבע שלא יאכל בשר שלוש יום מראש חודש אייר, וניחם, אינו נשאל עד שיכנס ראש חודש אייר". ה"שולחן ערוך" פוסק, איפוא, כדעות המחמירות, שכל נדר עתידי אינו בר-הפרה עד שיחול.

אף על פי כן, כותב רבי יהודה עייאש, עלינו להבדיל בין נדריים שתקפם מן התורה לבין נדריים שתקפם מדרבנן. ראשית, יתכן שלא נאמרה הלכה זו, שאין התרה עד שיחול הנדר, אלא בנדריים שתקפם מדאורייתא, אך לא כן בנדריים שתקפם מדרבנן. זאת, ועוד: גם אם נדריים מדרבנן אין אפשרות להפר בטרם חלו, אפשר להקל ולסמוך על הפוסקים החולקים וסוברים שגם נדריים מן התורה אפשר להתיר, אם אינם תלויים במאורע.

מעתה, הן נדרו של האדם שבו עסקנו, אינו נדר מן התורה שהרי הוא מעולם לא נדר להתענות בערב ראש חודש אלא כך נהג, וחז"ל הם שקבעו שמנהג קבוע זקוק להתרת נדריים. לפיכך נדר מסוג זה אפשר להקל ולהתירו גם אם הוא עתידי כי אינו תלוי במאורע אלא בזמן בלבד.

פנינים

דף פט/א ונדר אלמנה וגרושה

'עליה' - ניתן להתרה

פשוט מעניין בפסוקי התורה מופיע בספר "משך חכמה".

בנדר אלמנה וגרושה נאמר שכל שאסרה על נפשה "יקום עליה". הביטוי עליה מופיע רק כאן ולא בשאר הנדריים המוזכרים כאן. מדוע? 'טומאתו עלי' אומרת הגמרא בזבחים (מ"ג) בא לומר שיש לו טומאה היכולה לחלוף (בטבילה במקוה); **עליו** ולא **בו** ממש.

אף נדר אלמנה וגרושה הוא 'עליה' בלבד, שניתן להתירו בהפרת חכם. לא כן נדרי בת ואשה שלדעות שונות רק הבעל מיפר, ואין להם התרת חכם. נדריהם אינם "עליהם" כנדר אלמנה וגרושה שנדרה 'עליה' בלבד והוא חולף ועובר בהתרת חכם...

דף פט/ב אתא רב אחא ושבטיה

נדרו של דוד והתרתו

בגמרא מסופר על אדם שנדר כי אם ישא אשה לפני שירבה בלימוד תורה - יאסר בכל הנאות העולם. אי אפשר היה להתיר את נדרו, כיוון שאפשר להתיר נדר רק לאחר שהוא חל, והרי נדרו שלא ליהנות מהנאות העולם הזה יחול רק לאחר שיתחתן... בא רב אחא והטעהו לאמר כי הוא רשאי להתחתן ומיד אחר כך נטלו להתרת נדריים.

"החתם סופר" (כאן) מבאר בכך את שאירע עם דוד המלך ע"ה.

נתן הנביא בא לדוד ואמר לו כי הוא יכול לבנות את בית המקדש, אך כפי שמסופר בנביא (שמואל ב/ז): "ויהי בלילה ההוא ויהי דבר ה' אל נתן לאמר. לך ואמרת אל עבדי דוד, כה אמר ה', האתה תבנה לי בית לשבתי?". מדוע הקב"ה הניח לנתן לומר לדוד שהוא יבנה את בית המקדש ורק אחר כך הורה לומר לדוד שהוא לא יבנהו?

לפי שדוד המלך נשבע שלא יבוא בביתו ולא יעלה על יצועו עד אשר ימצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב. כוונת נדרו היתה שאם יתן שינה לעיניו על יצועו לפני שיבנה בית המקדש - הוא אוסר את ביתו עליו שלא יבוא לביתו. את נדרו זה אי אפשר היה להתיר עד שיחול - עד שישן בביתו... לפיכך תחילה הניח הקב"ה לנתן להטעות את דוד כי הוא יבנה את בית המקדש. דוד הלך, איפוא, וישן על יצועו. הנדר חל ואז אפשר היה לבטלו...

דף צ/א לא יחל דברו

שכר הנזהר בדיבורו

אמר בעל "עבודת ישראל":

מי שנזהר בדיבורו ואינו מחללו - מתקיים בו המשך הפסוק "ככל היוצא מפיו יעשה"; צדיק גורו והקב"ה מקיים... ("מעיינה של תורה", מטות).

דף צא/ב מים גנובים ימתקו

לימוד גנוב

בבוא הגרש"ז מלאדי זצ"ל, בעל התניא, למזריטש, מינהו המגיד ללמוד חברותא עם בנו רבי אברהם המלאך. הזמן נקבע לשלוש שעות, ובעל התניא מחשקו בלימוד זה היה מסובב את השעון לאחור, למען ימשך עוד ועוד.

דף ב/ב ודלמא אנאה לפניו

יש לקרוא בכל ספרי התורה שבבית הכנסת

מדברי סוגייתנו אנו עומדים על החשיבות הרבה שייחסו חז"ל לקיום המצוות בהידור ובחפז מצווה נאים ויפים. בגמרא מבואר שניתן לפרש בשני אופנים את דבריו של האומר: "אהא נאה", כלומר: "הריני מקבל על עצמי להיות נאה". א. שהתכוון לנאות את עצמו בשיער מגודל על ידי שיהיה נזיר ויחולו עליו דיני נזיר. ב. שקיבל על עצמו להשתדל לקיים את המצוות בחפזים נאים, ולקיים בכך את הדרשה: "זה אלי ואנוהו" (שמות טו/ב) - **התנאה** לפניו במצוות.

מצווה נאה, מדאורייתא או מדרבנן: נחלקו הראשונים אם המצווה והחיוב לנאות את המצוות הוא מדאורייתא או מדרבנן. דעת רש"י (עיין "כפות תמרים" סוכה לא/ב ו"חידושי חתם סופר" שם, ושו"ת "שואל ומשיב" מהדורה ג' חלק ג' סימן ל"ג) והראב"ד (בהשגות על "בעל המאור" סוכה ז/א מדפי הר"ף), שדין זה נלמד מן התורה כפי ששמע מדברי גמרתנו הלומדת מצווה זו מן הפסוק "זה אלי ואנוהו". אולם, לדעת הריטב"א (סוכה יא/ב ד"ה "ואי"), ההידור הוא מדרבנן, והדרשה מן הפסוק הינה אסמכתא בעלמא.

נטילת אתרוג התלוי בסוכה כדי לקיים מצות נטילת ארבעה מינים: ה"חתם סופר" (שו"ת או"ח סימן קפ"ד הובא בביאור הלכה סימן תרל"ח סעיף ב' ד"ה "כל שמונה") דן בשאלה הידועה, אם מותר להוריד אתרוג התלוי בסוכה בימי חול המועד ולהשתמש בו למצוות ארבעת המינים. לדבריו, שאלה זו תלויה במחלוקת הראשונים הנזכרת. שכן, אם חיוב ההידור במצוות הוא מן התורה, אסור להוריד את האתרוג מן הסוכה, שהרי מצוות נטילת ארבעת המינים בחול המועד היא מדרבנן בלבד, ונמצא שהוריד את האתרוג מדרגתו הגבוהה, בה שימש למצווה דאורייתא של נוי סוכה. אולם, אם חיוב ההידור במצוות הוא מדרבנן, מותר להוריד את האתרוג מן הסוכה, ואדרבה, בכך מעלה דרגה, שכן קודם לכן שימש אתרוג כנוי למצווה [מדרבנן] וכעת משמש הוא למצווה עצמה [מדרבנן]. ה"חתם סופר" מסיק כי מותר להשתמש באתרוג זה למצוות ארבעת המינים, זאת, על פי דברי ה"ים של שלמה" (ביצה פרק ד') המכריע כדעות הסוברות שהידור מצווה מדרבנן.

איחור קיום המצווה כדי לעשותה בהידור: בספר "שבות יעקב" (שו"ת חלק א' סימן ל"ד) דן בשאלה מעניינת הקשורה להידור בעשיית המצוות: יהודי שבידו היו ארבעה מינים כשרים, ביקש לדחות את קיום המצווה בשעות אחדות עד שיגיעו לידי ארבעה מינים מהודרים. שאלתו היתה, האם רשאי הוא לעשות כן, או שמא עליו לקיימה עם בוקר, שהרי "זריזין מקדימין למצוות". ה"שבות יעקב" דן בארוכה בשאלתו והכריע, כי קיום המצווה בהידור עדיף על פני הכלל של "זריזין מקדימין למצוות", ומשום כך עליו להמתין עד להגעת ארבעת המינים המהודרים, ובתנאי שללא כל ספק הם אמנם יגיעו לידי.

מדוע מקדשים את הלבנה במוצאי שבת? גם מדברי ה"שולחן ערוך" (או"ח סימן תכ"ו) נמצאנו למדים שיש לקיים מצווה בהידור ולשם כך אף ממתנים ומאחרים את קיומה ומעדיפים "הידור מצווה" על קיום "זריזין מקדימין", וכפי שמדייק ה"חיי אדם" (הלכות זיהרות במצוות כלל ס"ח סימן א') מדבריו (שם) לגבי מצוות קידוש לבנה: "אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים". אולם, ה"משנה ברורה" (שם ס"ק כ') כתב כי "כמה אחרונים והגר"א... וסברי דאין כדאי להשהות המצווה בכל גווי ועל כן הנוהג כן בודאי יש לו על מי לסמוך, ובפרט בימי החורף וגשם בודאי הזריז לקדש הרי זה משובח" (וע"ש שער הציון ס"ק כ"א).

כתיבת ספר תורה בעצמו או על ידי סופר: ה"חיי אדם" (שם סימן ז') דן בשאלה מעניינת: אדם החפץ בספר תורה משל עצמו הסתפק אם יקיים במו ידיו את מצוות כתיבת ספר תורה, מאחר ש"מצווה בו יותר מבשלוחו", או שמא ישכור לשם כך את חברו המוציא מתחת ידו כתב נאה ומהודר יותר ותתקיים המצווה בהידור. לשאלה זו מתייחס הגאון מטשעבין זצ"ל (שו"ת "דובב מישרים" חלק א' סימן מ"ז אות ב'), ודעתו נוטה שהידור מצווה עדיף, ולכן יבקש מהסופר שיכתוב עבורו. אולם, הוסיף וכתב, כי את האות האחרונה בספר התורה יכתוב בעצמו, ובכך יחשב כמי שכתב את כל ספר התורה, שהרי השלמת הכתיבה היא הגורם להחלת קדושת ספר התורה.

שאלה מעניינת הופנתה אל הגאון רבי יצחק שבדרון זצ"ל [בנו של המהרש"ם] מאת המשגיח של ישיבת "מאה שערים". בשאלתו דן המשגיח לגבי בית כנסת שמצויים בו כמה ספרי תורה, חלקם מהודרים וחלקם כשרים, שיש לדון אם רשאים מתפללי בית הכנסת לקרוא בספרי התורה המהודרים בלבד ולקיים בכך קריאה בהידור, למרות שעל ידי כך שאר ספרי התורה שאינם מהודרים יהיו מונחים ללא שימוש. הגר"י שבדרון זצ"ל הכריע (שו"ת מהרש"ם חלק ו' סימן ג'), כי על מתפללי בית הכנסת לקרוא חליפות בכל ספרי התורה, שהרי אם יקראו בספרי התורה המהודרים בלבד, נמצא שיבואו לביזוי יתר ספרי התורה (מ"מאורות הדף היומי" כרך ג').

לימים אמר: לימוד זה ערב לי מאד, כי "מים גנובים ימתקו"... (בית רבי).

דף צא/ב מים גנובים ימתקו

פרי גנוב

כבר מראשית הבריאה היה כן. וכי מה היה חסר לחוה שהוצרכה לאכול מעץ הדעת דוקא? זו התשובה: פרי גנוב היה ומתק לחיכה!... (זכר לחיים).

נסא דברכתא

מעומקא דליבא

נשגר בזאת ברכת מזל טוב

לרגל השמחה השרויה במעונם של

הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג צח יצחק דרזי שליט"א

ביהכ"נ אהל דניאל - נתניה

לרגל הולדת הבן

הרה"ג יהודה משה כץ שליט"א

ביהכ"נ שבטי ישראל - גבעתיים

לרגל הולדת הבן

הרה"ג צבי קוסטינר שליט"א

ישיבת מדברה כעדן - מצפה רמון

לרגל נישואי הבת

הרה"ג ישראל מאיר רעאני שליט"א

ביהכ"נ אהבת אחים ש"כ בבל, ביה"ח איכילוב - ת"א

לרגל הולדת הבת

בברכת התורה ולומדיה

מאורות הדף היומי

לעילוי נשמת

מרת **הענה פרידלנד** ע"ה

ב"ר אברהם יהודה ז"ל

נלב"ע י' באדר תשנ"ח

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **שרגא שמחה טמיר** ז"ל

ב"ר יעקב ז"ל

נלב"ע כ"ג באדר א' תשס"ח

תנצב"ה

מאורות הדף היומי

משרד ראשי: רח' ווגמן 1 (פינת חתם סופר 5)
Wagman street 1 P. O. B. 471 Bnei-Brak ISRAEL
טל: 03-5775333
פקס: 03-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il

לתרומות והנצחות טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות 151-500-700